

Instytut Pamięci Narodowej - Archiwum

<https://archiwum.ipn.gov.pl/pl/dla-mediow/komunikaty/192298,Byly-oficer-operacyjny-Stasi-z-zarzutami-za-smierc-Polaka.html>
01.03.2026, 12:02

Były oficer operacyjny Stasi z zarzutami za śmierć Polaka

Data publikacji 13.10.2023

Prokuratura w Berlinie oskarżyła byłego funkcjonariusza Ministerstwa Bezpieczeństwa Państwowego (Stasi) NRD o podstępne zamordowanie Czesława Kukuczki, który w 1974 r. próbował przedostać się na Zachód. Niezbite dowody winy Manfreda N. zebrał wcześniej Instytut Pamięci Narodowej.

29 marca 1974 r. 38-letni Kukuczka zgłosił się do Ambasady PRL w Berlinie Wschodnim. Groził wysadzeniem budynku, jeśli nie zostanie mu umożliwiony wyjazd do Berlina Zachodniego. Placówka szybko powiadomiła Ministerstwo Bezpieczeństwa Państwowego NRD. Tam zapadła decyzja, by Kukuczkę „unieszkodliwić poza budynkiem Ambasady PRL”.

By Polak nie stawiał oporu, zapewniono go, że jego żądanie zostanie spełnione. Gdy jednak minął punkt kontrolny na berlińskim przejściu granicznym Friedrichstraße, funkcjonariusz Stasi Manfred N. oddał do niego strzał w plecy. Ciężko ranny Kukuczka zmarł wkrótce w szpitalu. W teczce, którą miał przy sobie w ambasadzie, nie znaleziono materiałów wybuchowych.

Władze NRD i PRL zgodnie postanowiły, że sprawa nie powinna nigdy ujrzeć światła dziennego. Nawet rodzina Czesława Kukuczki przez wiele lat nie знаła okoliczności jego śmierci.

Dopiero w latach 2016–2017 przypadek pierwszy raz został opisany w publikacjach naukowych i popularnonaukowych. Współautorem części tych artykułów był dr Filip Gańczak z Instytutu Pamięci Narodowej.

W tamtym czasie prokuratura berlińska kwalifikowała śmierć Kukuczki jako umyślne zabójstwo, podlegające przedawnieniu. Nie było zatem mowy o stawianiu komukolwiek zarzutów.

W 2018 r. własne, dużo szerzej zakrojone śledztwo wszczęła Oddziałowa Komisja Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu IPN w Poznaniu. To właśnie ono okazało się przełomowe. Na wniosek prok. Artura Orłowskiego za Manfredem N. wystawiono list gończy, a Sąd Okręgowy w Poznaniu wydał w lipcu 2021 r. Europejski Nakaz Aresztowania.

Strona niemiecka odmówiła wydania Polsce byłego funkcjonariusza Stasi, ale zdecydowała

się sama postawić mu zarzuty. Przyjęto tym razem inną kwalifikację czynu – podstępne morderstwo, niepodlegające przedawnieniu.

Jeśli z taką kwalifikacją zgodzi się sąd, proces 79-letniego dziś Manfreda N. z Lipska będzie mógł ruszyć w Berlinie.

Sprawę Czesława Kukuczki opisywaliśmy w „Biuletynie IPN” (12/2021):

<https://przystanekhistoria.pl/pa2/teksty/103791,Strzal-w-plecy.html>

Więcej informacji na temat śledztwa Oddziałowej Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu IPN w Poznaniu można znaleźć w komunikacie:

<https://archiwum.ipn.gov.pl/pl/dla-mediow/komunikaty/148081,Europejski-Nakaz-Aresztowania-wobec-obywatela-Niemiec-bylego-oficera-operacyjneg.html>